Hugo Robin Õigus
Vee tn 1, Märja, 61406 Tartu maakond
vendingvivent@gmail.com
Õiguskantsleri Kantselei
Kohtu 8, 15193 Tallinn
info@oiguskantsler.ee

28.09.2026
Teie 07.09.2026 nr 14-8/262068/2607332

Täiendav taotlus tubakaseaduse § 22 lõike 2 punkti 2 põhiseaduspärasuse kontrollimiseks

1. Taotluse ese ja täpsustus

Edastasite minu 28.08.2026 pöördumise Sotsiaalministeeriumile, kes vastas 23.09.2026 kirjaga nr 1.2-5/2151-2. Palun Teie enda seisukohta, kuna ministeeriumi vastus ei käsitle pöördumise eset täielikult. Ühtlasi kitsendan taotlust.

Tubakatoodete (TubS § 3) osas ma taotlust ei jätka. Eesti on WHO tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooni ratifitseerimisel deklareerinud tubakamüügiautomaatide täieliku keelu ning see kohustus kohaldub põhiseaduse § 123 lõike 2 alusel.

Taotlus puudutab üksnes seda, kas TubS § 22 lõike 2 punktis 2 sätestatud keeld on kooskõlas põhiseaduse §-ga 31 koostoimes §-ga 11 osas, milles see hõlmab **tubakatootega seonduvaid tooteid** (TubS § 3^1) müügiautomaadist, mis asub täisealistele mõeldud personaliga ruumis ja väljastab toote alles pärast ostja vanuse elektroonilist kontrolli.

2. Ministeeriumi peamine argument ei hõlma taotluse eset

Ministeerium toetub esmajoones raamkonventsiooni artikli 16 lõike 5 alusel antud deklaratsioonile. Konventsiooni artikli 1 punkti f järgi on tubakatoode aga üksnes täielikult või osaliselt tubakalehest valmistatud toode.[1] Deklaratsioon puudutab tubakamüügiautomaate.

TubS § 3^1 lõike 1 punkti 1 kohaselt on tubakatootega seonduv toode muu hulgas elektrooniline sigaret, taimne suitsetatav toode ja tubakavaba huuletubakas, sõltumata nende nikotiinisisaldusest. Punkti 2 järgi kuuluvad sinna ka sigaretipaberid, -hülsid, filtrid ja piibud. Neis toodetes ei ole tubakalehte ning need ei ole konventsiooni tähenduses tubakatooted.

Seega ei tulene seonduvate toodete automaatmüügi keeld rahvusvahelisest kohustusest. Tegemist on siseriikliku valikuga, mille vajalikkust ja mõõdukust tuleb hinnata iseseisvalt. Vastuses on seda vahet käsitlemata jäetud: ministeerium kirjeldab taotluse eset kui tubakatoodete automaatmüügi piirangut, kuigi pöördumise punkt 1 käsitles tubakatootega seonduvaid tooteid.

3. Keeld hõlmab ka nikotiinita tooteid

Ministeeriumi esitatud eesmärgid on sõnastatud tubaka- ja nikotiinitoodete kättesaadavuse vähendamisena. Keeld hõlmab aga ka tooteid, milles nikotiini ei ole: nikotiinita e-sigaretid, taimsed suitsetatavad tooted, sigaretipaberid, hülsid ja filtrid. Nende osas ei anna vastus keelu tingimusteta ulatusele põhjendust.

4. Täpsustatud alternatiiv

Ministeerium märkis õigustatult, et pöördumises ei olnud vanusekontrolli tehnilist lahendust täpsustatud. Täpsustan, et küsimus puudutab üksnes automaati, mis vastab kõigile järgmistele tingimustele:

a) asub ruumis, kuhu alaealistel juurdepääs puudub ja kus lahtiolekuajal viibib pidevalt personal;

b) töötab üksnes selle ruumi lahtiolekuajal;

c) väljastab toote alles pärast ostja autentimist ID-kaardi, Mobiil-ID või Smart-ID abil, mis eeldab PIN-koodi sisestamist;

d) talletab üksnes vanusekontrolli tulemuse (täisealine: jah/ei) ja ajatempli, mitte ostja isikuandmeid.

Selline lahendus vastab ministeeriumi vastuses esitatud kahtlustele järgmiselt.

Teise isiku tuvastusvahendi kasutamine. Autentimine eeldab PIN-koodi, mida kõrvaline isik ei tea. Tuvastusvahendi vabatahtlik edasiandmine on ministeeriumi enda sõnul risk, mis ei ole automaatmüügile ainuomane, ning ka letimüügil ei kontrolli müüja, kellele toode hiljem edasi antakse.

Isikuandmete kaitse. Kuna süsteem ei säilita ostja isikut, biomeetrilisi andmeid ega ostude ajalugu, ei teki ministeeriumi kirjeldatud eraelu puutumatuse riivet.

Uue müügikanali lisandumine ja ööpäevaringne kättesaadavus. Automaat asub personaliga ruumis ja töötab üksnes selle lahtiolekuajal. See ei loo iseseisvat, järelevalveta müügikohta, vaid asendab müüki kohas, kus toimub niigi kontrollitud teenindus.

Järelevalve. Iga väljastuse kohta jääb ajatempliga kirje, mida järelevalveasutus saab kontrollida tagantjärele. Letimüügil on vanusekontrolli järgimist võimalik tuvastada peamiselt kontrolltehinguga (TubS § 33[2]).

Sarnaselt Saksamaa mudelile saaks erandi sõnastada tehnoloogianeutraalsete tingimustena, ilma et seadusandja peaks valima konkreetse tehnilise lahenduse.

5. Vajalikkus ja kaalutlusruum

Nõustun, et seadusandjal on tervisekaitse valdkonnas avar hindamisruum. Kaalutlusruum ei vabasta siiski kohustusest põhjendada, miks vähem koormav abinõu ei ole piisav just keelu kõikide hõlmatud toodete osas. Tubakatoodete puhul on see põhjendus olemas rahvusvahelise kohustuse näol. Seonduvate toodete puhul tugineb vastus eelkõige regulatsiooni lihtsusele ja ühetaolisele järelevalvele. Halduslik lihtsus üksi ei saa minu hinnangul õigustada ühe müügivormi täielikku välistamist olukorras, kus alternatiiv on tehniliselt teostatav ja Eesti õiguskorras juba kasutusel.

Hasartmänguseadusele viitasin pöördumises selleks, et näidata, et seadusandja on sõltuvusriskiga valdkonnas pidanud elektroonilist ja dokumendipõhist isikutuvastust usaldusväärseks. Tegemist ei ole võrdsuspõhiõiguse argumendiga.

6. Palve

Palun Teie seisukohta, kas TubS § 22 lõike 2 punktis 2 sätestatud tingimusteta keeld on punktis 4 kirjeldatud tingimustel toimiva automaatmüügi osas tubakatootega seonduvate toodete puhul vajalik ja mõõdukas põhiseaduse § 11 tähenduses.

Kui leiate, et keeld on põhiseadusega kooskõlas, palun hinnangut, kas oleks põhjendatud juhtida seadusandja tähelepanu keelu ulatusele seonduvate toodete osas, eelkõige nikotiinita toodete osas.

Lugupidamisega

Hugo Robin Õigus
VENDINGVIVENT OÜ registrikood 17584809
vendingvivent@gmail.com · 5035808

Lisa: Sotsiaalministeeriumi 23.09.2026 vastus nr 1.2-5/2151-2

[1] WHO tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioon, art 1 p f: tobacco products – “products entirely or partly made of the leaf tobacco as raw material which are manufactured to be used for smoking, sucking, chewing or snuffing”. Art 16 lg 1 p c näeb deklaratsiooni kõrval ette ka alternatiivi tagada, et müügiautomaadid ei ole alaealistele kättesaadavad.